

Bouwgeschiedenis en ruimtelijke structuur Wehl

3.1 Wehl

De naam Wehl (Weel) komt rond het jaar 1200 voor het eerst in akten voor. Archeologische vondsten dateren uit deze periode en ook de tufstenen geledingen van de toren van de rooms-katholieke kerk vindt haar oorsprong in deze tijd. Vanaf 1406 valt Wehl onder bestuur van de Kleefse graven. Wehl is sindsdien ongeveer vier eeuwen Kleefs gebleven. In 1816 is Wehl weer onder het staatsgezag van het nieuwe koninkrijk der Nederlanden gesteld. De oorspronkelijke bebouwing van Wehl is tot aan 1945 aan de doorgaande wegen gesitueerd. Het betreft de huidige Stationsstraat, Grotestraat, Didamseweg, Keppelseweg en Beekseweg. Het merendeel van deze historisch waardevolle bebouwing dateert uit de tijd na de grote dorpsbranden in 1840 en 1842. Langzaam zijn de open plekken tussen de linten met woonbebouwing ingevuld. Door deze organische groei zijn de oude linten van zeer grote invloed gebleven op de ruimtelijke beleving van het dorp. Vanaf de tweede helft van de vorige eeuw groeit Wehl snel.

Verschillende uitbreidingen vinden plaats aan zowel de oost- als westzijde van de historische kern. Veel oude panden in het dorps hart hebben momenteel de status van gemeentelijk- of rijksmonument.

De geschiedenis van Wehl is duidelijk afleesbaar aan de bebouwde omgeving. Oude lintbebouwing domineert het centrum, en de diverse uitbreidingen worden gekenmerkt door woonbebouwing uit verschillende perioden. Op basis van de ruimtelijke karakteristieken kunnen binnen het dorp Wehl enkele deelgebieden onderscheiden worden.

3.2 Wehl-centrum

De doorgaande verkeersroutes, waaraan het dorp haar ontstaan ontleent, zijn eenvoudig binnen de dorpstructuur te herkennen. Met de karakteristieke lintbebouwing bepalen de oude linten voor een groot deel de contouren van het dorps hart. Grofweg wordt het deelgebied Wehl-centrum begrensd door de Jhr. De Bellefroidweg/Cingelwal, het Wilhelminaplein in noord-zuidelijke richting, en het Br. Alipiusplein en Beatrixplein in respectievelijk oostwestelijke richting. Het Raadhuisplein met omliggende bebouwing valt weliswaar buiten de oorspronkelijke lintbebouwing, maar door de recente herstructurering vormt het inmiddels een belangrijke schakel binnen het centrumgebied. Het Kerkplein met de rooms-katholieke kerk als herkenningspunt vormt het dorps hart. Het centrumgebied dat op die manier wordt omsloten vormt, aangevuld met de kleinschalige voorzieningen, dagwinkels en horeca, een helder leesbare ruimtelijke eenheid binnen de dorpstructuur.

De bebouwing binnen het centrum is in haar verschijningsvorm zeer gevarieerd. Verspringende rooilijnen, vrije noklijnen en bebouwing die afwisselend haaks en dwars op de weg is georiënteerd bepalen het straatbeeld. De aaneenschakeling van bebouwing die direct aan de straat is gesitueerd, draagt bij aan een sterke wandvorming.

Naast de historisch waardevolle bebouwing is er ook ruimte voor eigentijdse architectuur zoals het bankgebouw aan het Br. Alipiusplein en het voormalige gemeentehuis aan het Raadhuisplein. Met de nieuwbouw van het woonzorgcomplex Oldershove is tevens een nieuwe maat en schaal geïntroduceerd in Wehl. Deze diversiteit geeft het centrum van Wehl een hoge belevingswaarde. De herprofilering van de centrumzone draagt hier zeker aan bij. Er is veel aandacht besteed aan de materialisering en detaillering van de herinrichting, waarmee de verblijfskwaliteit van het gebied wordt onderstreept.

3.3 Leemkuil

De Leemkuil ligt direct ten zuiden van het dorpscentrum en wordt omsloten door de Beekseweg, de spoorlijn en de Van Barneveldlaan. De wijk kan gezien worden als een eerste projectmatige uitbreiding van Wehl en is in de jaren zeventig tot stand gekomen. De verkaveling wordt gekenmerkt door een voor deze periode typerende planmatige aanpak. Een groot deel van de woningen bestaat uit uniforme rijwoningen, vaak met verspringende rooilijnen. Met name in het zuidelijke deel van de wijk is deze typologie nadrukkelijk in het straatbeeld aanwezig. Naast de rijwoningen, die overigens ook rondom het woonzorgcomplex Oldershove te vinden zijn, zijn er binnen de Leemkuil ook twee-onder-eenkap woningen en een gering aantal seniorenwoningen gebouwd. Binnen de Leemkuil is geen sprake van een heldere hiërarchische opbouw in de bebouwingstructuur, of een duidelijk oriëntatierichting. De relatief uniforme bebouwingshoogte -twee lagen met kap- van de verschillende woningen en de toepassing van vergelijkbare architectonische elementen en materialen, geeft de bebouwing in de Leemkuil een duidelijke herkenbaarheid. Dit beeld wordt versterkt door de gelijksoortige inrichting van de openbare ruimte, die als sober en doelmatig gekwalificeerd kan worden.

3.4 Broekhuizen

Broekhuizen is gerealiseerd in de jaren tachtig, en heeft met uitsluitend woonbebouwing een woonerfachtig karakter. Ingesloten door de provinciale weg aan de noord- en oostzijde vormt de wijk aan deze kant een afronding van de bebouwde kom. De woningen bestaan hoofdzakelijk uit traditionele twee-onder-een-kap woningen met een bouwhoogte van twee lagen met een kap. Deze zijn met name aan de randen van de wijk gesitueerd. Daarnaast zijn er ook rijwoningen en een kleinschalig appartementenblok gerealiseerd. De rijwoningen hebben centraal in de wijk een plek gekregen, en zijn gegroepeerd rond informele woonhofjes. Het appartementenblok ligt als ruimtelijk accent aan de oostzijde van de wijk, nabij de provinciale weg. Het blok is opgedeeld in een drietal hoofdmassa's en wordt gekenmerkt door een geleding in het gevelbeeld. Daardoor heeft het een dorpse uitstraling die qua ruimtelijke beleving aansluit bij de omgeving. De bebouwingshoogte van het complex is maximaal drie lagen met een kap. Broekhuizen wordt aan drie zijden door het buitengebied omsloten. Het geeft de wijk met name aan de randen een groen karakter.

3.5 Hessenveld

Hessenveld betreft een uitbreidingswijk van Wehl. De wijk ligt ten westen van de Van Barneveldlaan en wordt gekenmerkt door een ruime opzet. De groene setting van het buitengebied is kenmerkend voor Hessenveld en is tot diep in de wijk te ervaren. Daarnaast zijn er binnen de wijk diverse groenvoorzieningen aangelegd. Wat dat betreft onderscheidt de wijk zich van bijvoorbeeld de Leemkuil en Broekhuizen, waar minder aandacht is besteed aan de openbare inrichting. De woningen bestaan voornamelijk uit vrijstaande woningen of twee-onder-een-kap woningen in het duurdere segment. Het particuliere opdrachtgeverschap dat hier van toepassing was, heeft de wijk een gevarieerd straatbeeld gegeven. Daarnaast is er ook ruimte voor een aantal kleinere woningen voor starters of senioren.

3.6 Diepenbroek-Zuid

Naast woningbouw is er binnen de dorpskern van Wehl ook ruimte voor bedrijvigheid en industrie. Deze functies zijn geconcentreerd aan de zuidrand van het dorp, nabij het spoor. Diepenbroek-Zuid beslaat het gebied rondom de Nijverheidsweg, ten oosten van de Stationsstraat. Momenteel zijn hier verschillende bedrijven gevestigd in loodsachtige bebouwing. Deze gebouwen hebben een hoogte van maximaal twee bouwlagen, aansluitend op de laagbouw van Wehl. Bovendien hebben de bedrijven een duidelijke oriëntatie op de Nijverheidsweg, wat de leesbaarheid van het straatbeeld ten goede komt.

3.7 Heideslag

Heideslag is gelegen aan de zuidzijde van de bestaande kern Wehl. Aan de noordzijde wordt Heideslag begrensd door de spoorlijn. De Weemstraat is de begrenzing aan de oostzijde, de Plantage Allee aan de zuidzijde en de Beekseweg aan de westzijde. In het gebied zijn diverse woningen en - voormalige - agrarische bedrijven met bedrijfswoning aanwezig. Het gebied is sinds 2009 volop in ontwikkeling waarbij er nieuwe woonbebouwing wordt gerealiseerd. De te realiseren bebouwing bestaat uit een landelijk dorps karakter.

3.8 Overige delen van Wehl

De overige bebouwing van Wehl die buiten de hierboven beschreven deelgebieden valt, betreft over het algemeen woningbouw uit de jaren vijftig. Deze is met name geconcentreerd aan de randen van het dorpscentrum. De hoofdmoot bestaat in dit geval uit traditionele twee-ondereen-kap of vrijstaande woningen. Daarnaast komt op bepaalde plekken ook seriële woningbouw van bescheiden omvang voor. Ook deze woningen vinden hun basis in een traditionele en kleinschalige opzet met twee lagen en een kap en een duidelijke oriëntatie op de straat. Incidenteel is in de dorpskern nieuwbouw binnen uitbreidingslocaties gerealiseerd. Het betreft veelal vrijstaande woningbouw van beperkte maat en schaal.